

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Samuelis De Cocceji, Henr. Fil. Sacræ Regiæ Majestatis
Borussicæ Magni Cancellarii, A Consiliis Sanctioribus
Status Et Rei Bellicæ, Ordinis Nigræ Aquilæ Equitis Etc.
Jus Civile Controversum Ubi ...**

Opus Ad Illustrationem Compendii Lauterbachiani ...

Cocceji, Samuel von

Lipsiæ, 1766

LIB. I. TIT. I. De Justitia Et Jure.

urn:nbn:de:gbv:45:1-9044

DE JUSTITIA ET JURE.

Qv. I. *An Justitia recte definiatur in pr. Inst. h. quod sit constans ac perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi?*

RESP. Justitia & Jurisprudentia accurate definitæ sunt in *pr. Inst. Laut. p. de Just. & Jur.* idque ex usu imprimis Stoicorum, quos JCti nostri in plerisque sequuntur: Illi enim omnem virtutem, indeque & justitiam, dixere *constantem & perpetuam voluntatem*: Uti & Cicero *L. I. de Legib. c. 45.* explicat: *Virtus est constans & perpetua vitæ ratio*, & Gellius *Noct. Att. L. 17. c. 5.* *Liberalitas est perpetuæ benignitatis constantia.* Igitur constans & perpetua voluntas Latinius id dicitur, quod vulgo habitus voluntatis: Is enim totus constanti ac perpetuo ita agendi studio absolvitur. Neque vero voluntas hic potentiam animæ, sed affectum & studium agendi indicat, uti Cicero, *subdubitat qua esset erga eum voluntate. Lib. 2. ad fam. ep. 13.* *Quorum cognita erga remp. voluntas. In orat. Philip. 13. cap. 13.* Atque ita expresse justitia ipsi dicitur *Affectio animi suum cuique tribuens. L. 5. fin. C. 65.* Non quælibet scil. sed constans & perpetua, ut habitus indigetetur.

Pariter Stoici alique veterum sapientiam in genere dixerunt: *Divinarum atque humanarum rerum notitiam. Cic. L. 1. de off. c. 43. & L. 2. in pr.* Hæc generis (scil. Sapientiæ), descriptio igitur, pro ipso genere, seu Sapientia, adhiberi potest in singulis ejus speciebus; Adeoque & in jurisprudentia, utpote quæ etiam est Sapientiæ species *L. 1. §. 1. ff. de Just. & Jur. L. 1. §. 5. ff. de extra. Cogn. & apud Quintil. L. 1. Inst. 15. in f. Conf. L. 1. §. 1. C. de Vet. Jur. Enucl.*

Ut adeo hic ambitus verborum nihil aliud velit quam quod in *lege 1. pr. ff. de Just. & Jur.* vocula *ars*: Et sic *Aræ qui & boni*, ipso verborum sensu quoque cum altera definitione, quæ in *pr. Inst. de J. & J.* habetur, coincidit.

Qv. II. *An detur justitia universalis, & an illa sit objectum jurisprudentiæ?*

B 3

RESP.

Laut. p. 5.
verb. Uni-
versalis.

RESP. Non dari proprie loquendo justitiam, sed virtutem universalem, probatur (1) quia ex doctorum sententia illa complectitur omnes virtutes; omnes vero virtutes ad justitiam referri & sub ea comprehendi nullo modo possunt, utpote cum (2) natura justitiæ, quæ necessitatem obligationis infert, pugnet cum natura virtutis, quæ definit, cum quis ad eam cogitur. Vid. late *Traçtat. de Prinip. Jur. Nat. part. 1. qu. fin.* Quin (3) colliderent præcepta juris hujus universalis; nam liberalitas præcipit suum alii dare, cum e contrario juris regula sit, ne quis invitus alii suum dare teneatur. *L. ii. R. J.* (4) Confunderentur quoque duæ disciplinae toto genere diversæ, *Ethica*, ad quam viriutes pertinent & *Jurisprudencia*, cujus objectum est sola justitia. Accedit (5) quod justitia maneat salva, etsi reliquæ virtutes deficient, ita enim judex potest justitiam acerrime propugnare, etsi non sit fortis, liberalis, patiens &c. & prædo, qui metu pœnæ rem raptam domino restituit, justus est, etsi non virtuosus: Porro & (6) posita justitia universali singulæ virtutes v. g. liberalitas, parsimonia, fortitudo &c. fierent justitiæ particulares; quo ipso confunderentur omnes virtutes cum justitia. Et cum (7) omnes cives ad justitiam pœnis quoque obligentur; possent cogi imposita quoque pœna, ut sint fortes, urbani, patientes &c. quod tamen per naturam fieri nequit. Denique & (8) nunquam veteres hujusmodi justitiam universalem, sed nexum saltem virtutum docuisse, certo certius est. Vid. *Trentl. Disputat. 1. thes. 1. l. c. Sect. ad Inst. Disp. 1. aff. 1.* Unde facile constat Objectum Juris nostri nulla ratione esse justitiam universalem, sed unice illam particularem, quæ *in suum Cuique tribuendo* consistit. Conf. *Dn. Pagenst. 2. Sicil. p. m. 120. sq.* Dissent. *Struv. h. th. 16. Et 17. ibique Evolut. & Evol. ad th. 18. & Dd. Comm.*

OBST. (1) Quod tamen inter regulas juris generalissimas referatur *honeste vivere*, &, quod plurima in jure inveniantur, quæ ob meram honestatem constituta sunt, adeoque ad particularem justitiam referri non possunt.

RESP. Regula illa non de honestate in genere & quatenus pro mera virtute sumitur, sed secundum substratam materiam, de honestate secundum jus & leges, intelligi debet; quando vero quædam quæ honestatis sunt lege quoque præcipiuntur, desinunt esse meræ virtutes, & incipiunt esse juris atque necessitatis, pertinentque ad justitiam particularem.

OBST.

OBST. (2) Nov. 69. in præf. ibi, *unamquamque aliarum virtutum nisi obsequantur hujus (scil. justitiæ), bona, fiet nihil horum quæ competunt, itaque nec fortitudinem, quæ non est cum justitia, laudabimus.* Sed hoc firmat quæ dicta sunt: Nam veteres ex principiis Stoicorum virtutem aliquam universalem statuerunt, non hoc sensu, quasi singulæ virtutes sint juris species, sed quod inter omnes virtutes sit quædam connexio, quam noviores vocarunt justitiam universalem. Hinc recte asserere potest Imperator, nullam virtutem esse quæ non habeat conjunctam justitiam, non quæ sit justitiæ species; sic nulla est fortitudo in latrone, quia in re injusta versatur &c. Connexio ergo hic est, quæ vero non impedit, quo minus res maneant diversæ, ut latius & ex ipsorum philosophorum doctrina id exposui in Tract. de Princ. Jur. Nat. part. 2. S. 1. p. 49.

Qv. II. *An proportionales sive Arithmeticae, sive Geometricae utilitatem in jure habeant?*

Origo proportionum in jure Philosophiæ Aristotelis debetur utpote qui justitiam τὸ ἴσον, i.e. æquale, & consequenter medium inter plus & minus esse dixit, indeque ipsam justitiam proportionem vocavit. *Vid. Disp. Dn. Par. de Proport. furt. & susp. §. 2. & Disp. de Proport. p. 1.* ac pro duplici proportione Arithmetica & Geometrica, etiam duplicem justitiam fecit *commutativam*, scil. in qua servaretur proportio *Arithmetica* sive absoluta, ut in contractibus &c. & *distributivam*, in qua servaretur proportio *Geometrica* sive comparata, ut in distributione præmiorum &c. *Dd. Disputat.*

Laut. p. 5. verb. Hujus duae sunt.

Sed jam olim in dicta disputatione de proportionibus a Dn. Parente demonstratum est, totam hanc disputationem in omnibus partibus juris inutilem esse, utpote cum (1) justitia distributiva saltem obtineat in præmiis &c. ut Grotius ait, *L. 1. c. 1. §. 8.* in aptitudine, qui actus plane non ad justitiam pertinent. Accedit (2) quod proportionales tantum ostendant, quis numerus alii numero conveniat, (proportio enim est numeri ad numerum, majorem vel minorem, seu rei ad rem comparatio). Hæc ergo proportio jus non facit, nisi lex vel ratio naturæ talem convenientiam, ut inter onera, fructus &c. statuat. Sane (3) proportionales tantum sunt instrumenta, & quasi mensuræ, quibus debitum, lege jam definitum

tum

tum, computatur, atque dividitur, adeoque non magis ad speciem iustitiæ referri possunt quam mensura ad agrum, vel additio & multiplicatio ad debitum, quod computatur: (4) Aut tenetur aliquis commutare vel distribuere, aut non tenetur: *illo casu* non distribuit secundum proportionem, sed ex lege obligationis, etsi nulla sit proportio; *hoc casu*, quia plane non tenetur, nec tenetur ad proportionem, ut proinde ex sola proportionem nulla sit obligatio: Imo (5) multi sunt casus juris, qui evidentem habent æqualitatem & iustitiam, nec tamen ad ullam proportionem referri possunt, ita enim onera personalia sine ulla proportionem a singulis in solidum præstantur. *d. disp. de prop. c. 2.* Sed & (6) verum non est, quod in iustitia commutativa semper observetur proportio Arithmetica, nam etiam Geometricam ibi observari patet exemplo *hæreditatis*, ubi hæres saltem pro rata obligatur. *l. 4. V. O.* Sic in *jure accrescendi* portiones pro rata accrescunt hæredibus, *l. 66. ff. hæred. inst.* porro in *societate* lucrum & commodum pro rata dividitur. Neque (7) verum est in iustitia distributiva semper observari proportionem Geometricam: Nam ita fieri potest, ut merita sint æqualia, & tunc æqualiter distributio præmiorum fieri debet: Porro & (8) aliquando in eadem specie utraq; proportionem concurrunt; uti si servus communis stipuletur dominis in genere, acquirit illis pro dominica parte. *§. f. stip. serv.* Si servus eis stipulatur expressis nominibus propriis, singulis æqualia acquirit, *l. 37. stip. serv.* adeoque vel Geometrica vel Arithmetica proportio hic acquiret, prout servus vel prius nomen dominorum vel nomen proprium dixit. *dict. disp. c. 2.* Denique (9) nullum in jure effectum habent hæc proportionem, utpote cum in omnibus commutationibus divisio fiat non ex proportio, sed vel ex lege, vel ex voluntate defuncti, vel denique ex dispositione partium, qui prout de jure suo disponunt sive æqualiter, sive inæqualiter, ita jus est. Ita pari ratione & (10) in distributionibus nulla observanda præcise est proportio: distributiones enim v. g. præmiorum non fiunt secundum regulas juris neque etiam necessario secundum merita, sed Princeps pro lubitu suo, etiam minus dignis, de jure ea concedere ac distribuere potest; neque hic tunc peccat contra iustitiam, sed contra virtutem.

Neque OBSTAT, quod in jure aliquando perito calculatore opus sit, qui utitur regulis proportionum: uti exempla sunt in divisione fructuum in *L. 7. §. 1. Sol. matr.* & aliis casibus expositis *d. Disp. de Pro.*

de proportionibus. Nambene RESPONDET Dn. Parens in *Disp. de Proport. furt. & susp. c. 5.* Non ideo proportiones magis Justitiæ quandam speciem faciunt, quam aestimationes rerum, cum & perito aestimatore aliquando opus sit ad pretia definienda; aut quam agrimensura, cum in finium regundorum judicio, aliisque negotiis agrimensores quoque adhibendi; denique non magis, quam multiplicationes, divisiones, aliaque numerandi species, quae & ipsae quandoque adhiberi debent.

Qv. III. *Au jus recte dicatur a justitia?*

RESP. Vox Juris non appellatur a justitia, sed potius contra Ju-
 stitia est a Jure: At ars juris, de qua in *L. 1. pr. de Just. & Jur.* verb. est a Justitia, quippe quam tractat, dicitur; uti Grammatica a literis: *autem jus*
 Idem ita tradit Cic. de *Rep. L. 3.* Cum illud etiam ipsi jus esse dicant, *&c.*
 quod de Justitiæ fonte manaverit.

Qv. IV. *Au tres sint universalissimae juris regulae, an saltem una?*

RESP. Tres diversae sunt regulae; Prima enim, quae suum cuique *Laut. p. 5.*
 tribuendum esse docet, supponit detentionem rei vel juris alieni, verb. hu-
 quod ei, cujus res vel jus est, tribui debet; Altera regula vult nemi-
 nem laedi debere, hæc supponit vim aliquam personæ alterius vel rei *Jus gene-
 ralissimae*
 ita illatam, ut nihil inde ad me pervenerit. Hoc igitur casu alteri
 quod ejus est, tribui nequit, quia nihil ejus rei teneo, adeoque ex
 altera regula juris obligor, quæ neminem lædere jubet, Tertia regu-
 la nos vult honeste vivere: Quæ proinde regula obtinet, ubi nec ali-
 quid alieni teneo, nec ubi aliquem lædo, sed ubi de meo jure ago
 & dispono, at ubi lex propter honestatem actum illum, per se alias
 licitum prohibet: Ita enim in nuptiis non tantum quod licet, spectan-
 dum esse, ait Modestinus, sed & quid honestum sit: Exemplo id illu-
 strat Ictus: Si Senatoris filia &c. libertino, vel qui artem ludicram ex-
 ercuit &c. nupsit, nuptiae non erunt: *L. 42. ff. rit. nupt.* filia igitur
 liberto nubens neque ex prima regula neque ex secunda obligatur,
 quia neque aliquid alieni tenet, quod tribuendum alteri esset, neque
 alium lædit, sed ex tercia demum, quia non honeste, i. e. juxta hone-
 statem civilem vivit: Atque huc quoque pertinet prohibitio nuptiarum
 inter parentes & liberos adoptivos, §. 2. *Inst. de nupt.* quia contra
 honestatem videtur eos matrimonio jungi, qui liberi & parentes in-
 vicem dicuntur.

COCC. JUR. CONTR. P. I.

C

Verif.

Verissimum igitur est, tres distinctas hic esse regulas: *vid. Ungew. Ex. ad Inst. 1. Corol. 1.*

Neque OBSTAT, quod prima regula, *Suum cuique tribuere*, omnem exhauriat iustitiam, & quod is, qui suum cuique tribuit, neminem lædat, & honeste vivat: atque ita vicissim, qui neminem lædit, honeste vivit, & suum cuique tribuit: & sic porro:

RESP. Equidem si regula illa generaliter sumitur, negari nequit, reliquas sub ea contineri, atque hinc etiam iustitia in genere ita definitur, *constans atque perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi. pr. Inst. de Just. & jur.* Nam is qui neminem lædit, ab alieno abstinet, adeoque suum cuique tribuit, & sic qui honeste vivit, non lædit auctoritatem Magistratus, qui honeste vivendi regulam præscripsit, adeoque hæc tributio generalis fiat, merito JCTi modos tribuendi distinxere, & tria præcepta juris, juxta quæ suum cuique tribui debet, posuere: §. 4. *Inst. de Just. & jur.* quam differentiam specificam initio hujus quæstionis explicavi.

Qv. V. *An Jus naturale in pr. Inst. de J. N. G. & C. recte definiatur, quod natura omnia animalia docuit?*

Laut. p. 5. verb. Con-
natum. Equidem inepta plerisque videtur hæc definitio, quæ in Pandectis *L. 1. §. 1. ff. de Just. & Jur.* & Institutionibus §. 2. *Inst. de Jur. Nat. Gent. & C.* invenitur, quia brutis scientiam, peritiam, quin & communionem aliquam juris tribuit, cum omne jus hominum saltem intelligentium proprium sit. §. f. *Inst. de Jur. Nat. Gent.*

ALII verum Jus naturæ hic describi ajunt; & cum brutis jus aliquod commune hominibus esse, statuunt: indeque natura nefas esse, animal offendere asserunt: & e contrario bruta quoque ad id, quod natura æquum & bonum esse obligari concludunt.

Atque huc referunt noxam, quam etiam animalia committere dicuntur *tot. tit. Inst. Si quadrup. paup. L. 1. pr. §. 2. & 6. ff. Eod.* Quam sententiam acriter defendunt *Maestert. de just. & jure l. g. rom. L. 1. dub. 17. ibique Dd. Alb. Gent. L. 3. c. 1. Covarruv. in Rel. c. Cap. peccatum part. 2. §. 11. n. 4. Corras. de juris arte p. 2. c. 3. Suarez. de Leg. L. 2. c. 17. & quidem ex mente Thomæ l. 2. q. 55. & 2. q. 7. art. 3.*

ALII exculant JCTos, & eos ex erroneis religionis suæ principiis hanc descriptionem hausisse putant; Originem enim eam defini-

definitionem traxisse putant ex doctrina de metempsychosi, seu transmigratione animarum: cum enim animæ in bestias quoque trans-eant, adeoque hactenus ratione utantur, inde conjecturantur, Jctos ex supposito illo brutis jus aliquod naturæ tribuisse. *Pufend. J. N. & G. L. 2. c. 3. §. 5.*

ALII ajunt improprie hic jus tribui brutis propter umbram rationis, quæ in brutis est. *Grot. L. 1. c. 1. §. 11.*

Communitè *Doctores* distinguunt inter jus & inclinationem, ac contendunt, Jus naturæ brutis quoque commune esse quoad inclinationem, non quoad jus. *Brunn. ad l. 1. §. 3. & 4. ff. de Just. & Jur.* Atque hanc sententiam, secutus *B. Parentem*, olim quoque defendi in prima hujus operis editione: Afferui enim *Jus naturale* quoad rem & actus naturales ad animalia pertinere, quia hæc quoque se conjungunt, factum procreant eumque educant: At jus, qua jus, ad ea non pertinere, quia animalia hos actus non exercent ad formam & amussim juris, sed per solum instinctum; quæ distinctio inter actum & jus ex ipsis verbis legis innui videtur; Postquam enim ex jure naturali animantibus communi *conjunctionem maris & feminae* descendere dixit, quæ rem & actum significat, statim addit, *quod nos matrimonium appellamus*: quo ipso indigitari videtur, rem illam inter homines alio modo & ad amussim juris peragi debere: Verum in allegatis textibus nihil de inclinatione, *de re* vel *actu Juris naturalis* dicitur, sed *ipsum jus* brutis commune esse traditur *d. l. 1. d. pr. Inst.* ibi: *nam Jus istud non humani generis proprium, sed omnium animalium*: & mox: *Videmus enim caetera quoque animalia hujus Juris peritia censei* (i. e. prædicari). Atque tunc Jus naturale in eo a Jure Gentium differre tradit Jctus in *d. l. 1. quod illud omnibus animantibus, hoc solis hominibus inter se commune sit*: adeoque certum est, hic non de re seu actu queri, sed de ipsa juris communionem.

Antequam nostram de illa definitione mentem aperiamus, præmittendum est, I. *Ulpianum*, qui Auctor est illius definitionis, alibi diferte negare, jura in bruta cadere posse, *L. 1. §. 3. ff. Si quadr. paup.* adeoque præsumtio non est, Jctum illum adeo sui oblitum fuisse, ut communionem juris brutis tribuere in definitione voluerit, quam in tractatione Jurisprudentiæ negat: Unde alio sensu jus ab eo usurpatum esse conjecturari licet. II. Jus sæpius improprie sumi, nimirum pro necessitudine seu agnatione, *L. f. ff. de Just. & jur.* pro loco judicii, *L. p. ff. Eod.* quo pertinet formula *in jus vocare*; pro

potestate, ut in titulo *de his, qui sunt sui vel alieni juris*. Atque sic alio quoque sensu sumitur pro ordine naturæ, seu pro motu illo, quem Deus omnibus animantibus indidit: Hic motus naturæ, hic ordo agendi improprie jus dicitur, quia Deus ea lege, eoque ordine creaturas existere iussit.

Cum igitur Deus motus quosdam universales omnibus animantibus indiderit, juxta quos corpora jungere, prolem procreare, illam educare & se defendere debeant, hi motus aliquo sensu *jus*, *lex*, præceptum *naturæ* dici possunt, quia Deus omnia animantia juxta hos motus agere voluit & iussit, dando simul instinctum, qui totum genus ad sui conservationem & propagationem necessario ferret. Est ergo hic iussus Creatoris præceptum naturæ, eoque sensu *jus* aliquod naturæ.

Atque hoc sensu, quatenus scilicet *jus* pro motu naturæ sumitur, sapius a Philosophis naturæ leges & præcepta sumi videmus: *Macrobius. L. 7. sat. c. f.* ait, *Natura primum singula animalia perfecta formavit, deinde PERPETUAM LEGEM dedit, ut procreatione continuaretur successio: Demosthenes adversus Aristogitonem idem ita explicat; Nam si illis bene cupit & LEGEM NATURAE tuetur, quæ æterna & hominibus & feris ex æquo est sancita. Phitarchus, in Camillo, ait LEX EST NATURAE, cujus & bestiae sunt participes, ut imbecillior cedat majori. Moses Bar Cepha in Comment. de Paradiso l. c. 28. ita disserit: Omnibus rebus positæ sunt leges, ratione præditis & rationis expertibus, & inanimatorum, quæ sensu percipiuntur, & mox, animantia omnia, quæ ratione carent, generali hac lege Deus formavit, ut res suo sensu præcipere & motu sese agitare possint. Cæterum leonibus particulariter audaciam pro lege dedit, atque ita de cæteris legibus, quæ a Deo bestiarum naturis impostæ sunt.*

Atque ex his jam apparet, quo sensu *Jctus Jus Naturæ* definiat, quod *natura omnia animalia do.uit*: intelligit scilicet motum illum naturæ, legem, quam in creaturis suis Deus exflare voluit, nam ex motu illo, ex illo instinctu, quo homines ferri voluit ad sui conservationem &c. apparet, Deum hanc legem creaturis præscripsisse.

Atque hæcenus *jus naturale*, (i. e. motus ille naturæ, seu *lex naturæ*), omnino etiam brutis commune dici potest, quia eandem legem sibi inditam sentiunt, non per rationem, seu iustas conclusiones, sed per impetum naturæ, i. e. per instinctus, adeoque per leges illius motus, quem natura in toto creaturarum genere exflare voluit.

Atque

Atque ex his simul constat, *Jus hoc naturale* plane aliud esse ab illo jure, quod *Jcti Jus Gentium* vocant, & quod proprie *Jus naturæ* dicitur, quodque non ex motibus ejusque legibus, sed ex ratione sola cognoscimus, & definitur, quod *ratio naturalis inter omnes homines constituit*.

Hoc *Jus Gentium*, seu *Naturæ*, solis hominibus proprium est, nam cum ex sola ratione sequatur, non potest nisi creaturis ratione præditis proprium esse: atque hinc etiam *Jus Gentium* vocari solet, quia inter solas Gentes obtinet, sed & ex hoc solo jure obligatio oritur: nulla ex jure illo, quod improprie *naturale* dicitur: Sola enim ratio nos docet, Deum superiorem esse, cum quædam a nobis fieri velle, quæ citra pœnam omitti non possint & eo pertinere quoque actus, quos per motum universalem approbavit. Hæc autem ratio cessat in brutis, quæ nullam creatoris notitiam habent, ejusque voluntatem non jussa ratiocinatione, sed ex necessitate motus exequentur, indeque neque pœnæ neque præmii capaces esse possunt.

Atque ex his jam constat ratio, cur *Jctus* distinguat *maris atque feminae conjunctionem a matrimonio*: Prior enim descriptio ad *Jus naturale* pertinet, ad legem illam naturæ, quæ solo sensu, etiam absque ratione percipitur, & toti creaturarum generi communis est. Posterior vox ad *Jus Gentium* spectat, est vox juris, quæ ex ratione definienda est, indeque non nisi ad homines pertinet, qui soli ratione utuntur: homo igitur non pro lubitu motus illos naturales sequi, seu juxta ordinem & legem naturæ promiscue concumbere potest, sed juxta regulas rationis, quæ motus illos restringit, comprimit, limitat, certosque fines præscribit, quod fit in matrimonio.

Etiã igitur *Jus Naturale* & *Jus Gentium* Causa convenient, utrumque enim Deum Autorem habet, qui & rationem hominibus, & motus illos omnibus animantibus indidit; inter se tamen differunt (1) *Objeto*: nam ad *Jus naturale* referuntur actus, qui solo instinctu fiunt, non ratione: ad *Jus Gentium* vero spectant sola ea, quæ ratione percipiuntur. (2) *Subjeto*: *Jus naturale* enim omnibus animantibus commune est, quia omnibus idem inest motus. *Jus Gentium* solis hominibus proprium est, quia hi soli ratione utuntur. (3) *Effectu*, nam *Jus*, quatenus mere *naturale* est, non infert obligationem ratione agentium, animantia enim hos actus peragunt ex sola motus necessitate, citra rationem, utpote cum nec legislatorem

rem nec ejus voluntatem cognitam habeant, indeque nec pœnam nec præmium mereantur: *Jus vero*, quatenus *gentium* est, obligat agentes, quia homines cum deliberatione agunt juxta rationis regulas, & ad certum finem: Sciunt nimirum præcepta hæc a superiore data esse, cui parendum, nisi pœnæ nos obnoxios facere velimus. Atque hinc notanter JCtus in definitione Juris naturalis utitur voce *DOCUIT*, quod *natura omnia animalia docuit*, in definitione vero Juris Gentium voce *CONSTITUIT*, quod *ratio naturalis inter omnes homines constituit*.

Atque ex his jam porro facile decidi potest quæstio: *an justitia quæque in bruta cadat?* Equidem *Grotius*, de *J. bell. L. 1. c. 1. §. 11.* improprie ipsis tribuit justitiam propter umbram rationis, quam in brutis exflare putat. Atque hinc in notis ibidem exempla quædam exercitiæ justitiæ a brutis commemorat: De Elephante enim refert ex *Plinio Hist. L. 8. c. 1.* quod in eis amoris & Gloriæ voluptas, probitas, prudentia, æquitas, religio quoque syderum solisque ac lunæ veneratio sit, eos non conscendere naves maria transituri, nisi prævio vectoris jurejurando de reditu, & c. 3. tale animal fuisse, ait, quod græce scripserit, (quod thema usque ad c. 6. persequitur). De aspide idem refert *Plinius L. 10. c. 74.* quod suum ipsa catulum necaverit, quod is catulus hospitis filium interemisset: Sed fabulæ hæc sunt, quibus scattet totus *Plinii* liber: Alii vere æquitatis & juris regulas in brutis exflare illasque injuriam dare & accipere statuunt. *Maestert. de just. leg. rom. L. 1. dub. 7.*

At nullo sensu justitiam in bruta cadere posse nunc probabo, Nam (1) jus, ex quo necessitas seu obligatio oritur, non nisi per rationem cognitum esse potest, supponit enim obligatio intelligentiam alicujus entis superioris, notitiam de ejus voluntate, de pœnis itidem ac præmiis inde resultantibus: Cum vero in brutis talis ratio non exstet, cum illa, quicquid agunt, ex necessitate motus agant, & neque Legislatoris, neque legis, neque pœnæ notitiam habeant, sponte sequitur, neque justitiam neque obligationem in iis concipi posse: Unde (2) inter ipsos homines, illos, qui exercitio saltem rationis destituuntur, juris non esse capaces, eosque neque ex contractu neque ex delicto obligari constat: quod exemplo infantum & furiosorum apparet. *L. 14. ff. Offic. præsid.* Sed & (3) de brutis diserte in *L. 1. §. 4. Si quadr. paup.* statuitur, *injuriam facere non posse*, quod idem est ac nihil contra jus facere posse. *L. 1. ff. injur.* Ubi maxime notatu dignum est,

est, quod idem *Ulpianus*, qui Jus naturale definivit, quod natura omnia animalia docuit, autor sit illius asserti. Quæ quæso (4) non sequerentur monstra ex illa hypothese, quæ bruta juris perita statuit? Si bruta intelligerent voluntatem Dei (quæ sola legem naturæ & obligationem naturalem efficit) eum quoque colere & transgressores æterna pœna affici deberent: Adulteria, furta, besticidia pœnis quoque civilibus coerceri deberent, adeo ut in quibusdam nec dispensare Principi liceret. Sed & (5) sequeretur, hominem jus in animalia nullum habere, neque ea absque crimine occidi posse, quod & sacris literis, & gentium usui repugnat.

Neque his OBSTAT (1) Quod tamen negari non possit, in brutis quoque rationem exflare, quod tum ex cerebri situ, tum ex deliberatione & ratiocinatione eorum extra dubium ponunt:

RESP. Equidem persuadere nunquam mihi potui, motus animalium esse nudam machinam & effectum sensuum seu materiæ: adeoque omnem eis rationem negare, & difficile & periculosum duxi: Neque tamen metuendum est, ne hac sententia posita ratio humana cum ratione bestiarum confundatur: Humana enim ratio id præcipuum habet, quod ea sola Deum, tanquam legislatorem cognitum habeat, voluntatem divinam, adeoque legem naturæ intelligat, adeoque bonum & malum distinguere, i. e. pœnam & præmia mereri possit: Ratio autem brutorum hæc omnia ignorat, Deus huic rationi bestiarum angustissimos præscripsit fines, qui omnes ad solam sui conservationem & generis propagationem tendunt, nulla ei inest notitia sui creatoris, nullam cognitionem boni & mali, i. e. meriti & demeriti suppeditat; Ex quibus sequitur, brutis talem rationem, quæ jus & injuriam indigat, non competere.

OBSTAT (2) definitio *Ulpiani* in *L. 1. §. 3. Et 4. de Just. Et jur.* ubi jus naturale omnibus animantibus commune esse ait, & feras quoque ejus juris peritiam habere statuit:

RESP. dictum jam est, *Ulpianum* sensu admodum improprio *Jus naturale* ibi sumere pro motu naturæ, pro lege illa, quæ animantia juxta certos motus agere voluit & juslit: ex qua lege inter agentes nulla obligatio oritur, nisi accedat ratio, ex qua demum cognosci potest, quod lex illa a superiore lata omitti non debeat.

OBSTAT (3) Quod *JCTi Romani* noxam tribuant pecudi, adeoque delictum. *Vid. l. 1. pr. Si quadr. paup. fec. ubi: quæ lex voluit aut*

aut dari id, quod nocuit, i. e. id animal, quod noxiam commisit, aut aestimacionem noxiae offerre: Noxia autem est ipsum delictum.

RESP. Noxia i. e. delictum, quod animal committere dicitur, nihil aliud Jctis significat, quam *damnum*: Ita enim saepius in jure *delictum* pro *damno* sumi apparet ex *L. 11. §. p. pœn.* Ubi casu aliquis delinquere, i. e. *damnum dare* dicitur, indeque is, qui ita delinquit, male non agit *per text. expr. in §. 4. Inst. Leg. Ag.* quod secus esset, si verum delictum subisset, utpote quod sine injuria non committitur. *L. 1. L. 5. C. L. Corn. de Sicar. L. 31. ff. Leg. Aquil.* Atque hinc verba *d. l. 1. noxia autem est ipsum delictum*, se referunt ad verba præcedentia, *quod noxiam*, i. e. *damnum*, commisit. Ut proinde delictum & *damnum* hic sint Synonyma: Sane de vero delicto Jctum intelligi non posse, vel ex eo apparet, quod mox in §. 3. ipse asserat, pecus injuriam facere non posse, quod sensu caret. Denique vis vocis quoque non obstat, quo minus noxia pro *damno* seu facto *damno* accipi possit: *noxium* enim, unde vox *noxia* nata est, generale verbum est & omne factum comprehendit quo nocetur.

OBSTAT (4) pœnam tamen aliquando irrogari brutis, uti cum lege Mosis in Sodomæ crimine bestia quoque comburi jubetur:

RESP. Id non fit in pœnam, sed ne memoria & offensa horrendi criminis inter homines versetur: Ita si ex legibus Romanis bestia, quæ *damnum* dedere, noxæ deduntur, pœnæ loco id est, nec ob delictum bestia id statuitur, sed ex singulari æquitate, quia magis imputatur domino, quod talia animalia vitiosa habuerit. *L. 1. §. 8. Et 11. ff. Si quadr. paup.*

Qv. VI. An detur jus aliquod divinum forense, seu positivum universale quod omni humano generi latum sit?

Dissent. Laut. p. 6. verb. est que hoc vel univ. sale. Grotius id affirmat *l. i. c. 1. §. 15.* & ex hoc jure positivo Universali plurima jura deducit, quæ ex suo juris naturalis, principio *Societatis nimirum humanæ custodia*, non sequebantur: Atque hanc sententiam postea omnes fere interpretes Grotii suam fecere: Refertur ad hoc Jus solent (1) præceptum de non esu sanguinis, (2) lex de Sabbatho, (3) jus decimarum, (4) incestus prohibitio, (5) crimen Sodomæ &c.

Ego

Ego in commentario ad Grotium demonstrabo, tale jus positivum universale toti humano generi revelatum, & NB. a Jure naturæ distinctum non existere, (1) quia talis revelatio universalis non apparet, & ab allegante probari debet, (2) non sufficeret revelatio illa universalis ad successores obligandos, sed & his revelari deberet. (3) Si de tali universali revelatione constaret, non differret a jure naturali, utpote quod nihil aliud est, quam voluntas Dei, sive verbis sive factis humano generi declarata. Sed & (4) certum est, omnia jura, quæ ad jus hoc positivum universale referuntur, (lege de Sabbatho & decimis excepta) vera naturæ jura esse: Lex enim *de non edendo sanguine*, loquitur de sanguine idoli, adeoque de cultu sacrificiorum gentilium. *vid. Levit. 3. v. 17. c. 7. v. 23. 25. & 26. c. 17. v. 10. Deut. 12. v. 6.* quæ prohibitio sequitur ex ratione naturali, sed & prohibitiones *incestus & Sodomiae* ex ipsa naturæ ratione fluere in explanatione juris gentium ad ductum Grotii demonstrabimus: Legem autem *de Sabbatho & de decimis* non esse universalem, videbimus *ibidem*.

QV. VII. *An recte Jus Gentium dividatur in primaevum & secundarium?*

Equidem ex doctrina JCorum Romanorum hæc differentia sequi videtur, quod ibi *duae* inveniuntur *definitiones Juris Gentium*, quæ differentiam quandam necessario inferre videntur.

Ita enim a JCtis in Pandectarum corpore *Jus Gentium* definitur, quod *naturalis ratio inter omnes homines constituit*, *L. 9. ff. de Just. & Jur.* vel quod idem est, quod *divina quadam providentia constitutum est*, *§. p. Inst. J. N. G. & C.* & apud omnes gentes peræque observatur ac immutabile est. *dd. ll.*

Alio vero modo Imperator Justinianus definit *Jus Gentium*, quod *nimirum Usu exigente & humanis necessitatibus gentes humanæ inter se constituerunt*. *§. 5. Inst. de J. N. G. & C.*

Ex ipsa inspectione harum definitionum apparet, *priorem* ipsum Deum, *rationem*, seu *divinam providentiam* Autorem *Juris Gentium* facere, *posteriorem* vero statuere, jus illud a gentibus, communi placito, propter mutuas necessitates statutum esse: Unde interpretes prius vocarunt *Jus gentium primaevum*, posterius vero *Jus gentium secundarium*.

COCC. JUR. CONTR. P. I.

D

Ego

Ego omne Jus Gentium primævum esse puto, neque jus aliquod gentium secundarium, quod scilicet gentes inter se ob mutuas necessitates constituere, existere, sed figmentum hoc ex errore Triboniani ortum esse statuo, idque sequentibus ex rationibus:

Nam (1) Jus hoc prætesum Gentium, nititur consensu gentium, supponit gentes humanas inter se convenisse & in utilitatem magnæ illius civitatis jura quædam constituisse: At (2) talis consensus universalis gentium neque existit, neque unquam probari poterit: Is enim vel expressus exflare debet, vel tacitus; expresse humanas gentes nunquam consensisse omnes fatentur, quia non conflatur, gentes tale commune concilium indixisse, vel de statuendo jure universali unquam deliberasse, superest igitur, ut ex tacito consensu jus illud sequatur; At (3) nec de eo constat, nec is per naturam probari poterit: Tacitus enim consensus non nisi ex actibus inferri potest, quando sc. gentes longo tempore, & frequenter, nullo contrario actu interveniente, quædam invicem agunt. At velim mihi explicari talem actum universalem, qui non ex ratione naturali fluat, sed a gentibus inter se perpetuo ita observatus fuerit, & ideo vim juris acceperit; Sane pleræque gentes olim vix nomine cognitæ erant, cum quibus nec commercium nec Societas fuit, adeoque nec Jus Gentium voluntarium, quia actus ejusmodi, ex quibus tacitus consensus ad constituendum Jus gentium necessarius inferri debet, non intervenerunt. Adeoque (4) Jus illud gentium non inter omnes moratiores gentes, sed inter eas saltem locum & usum haberet, inter quas ejusmodi actus frequentes intercessere. Quid si (5) alter ejusmodi actus intercessisse neget, alter affirmet, quis iudex erit? Sed & ponamus (6) probari tales actus intervenisse, porro probari debet, animo se obligandi gentes illos actus peregrisse: Ex eo enim, quod quis sæpius extraneos reos sepeliri curaverit, aliis gentibus non jus queritur: Neque agens obligatur tanquam ex Jure gentium, sed id res arbitrii fuit; Quin (7) posito quoque de tacito consensu gentium constare, easque inde obligari, hæc tamen obligatio non constituit *Jus gentium voluntarium*, sed hoc ipsum jus naturale est, utpote quod pacta servare jubet: nihil autem est, an de consensu ex verbis, an ex factis constet. Denique & (8) omnes species, quæ referri ad Jus gentium solent, revera sunt jura naturalia; huc enim pertinent modi acquirendi Juris gentium. *Vid. Comment. ad Grot. L. 2. c. 8.* Ad idem Jus naturale pertinet jus sepul-

sepulturae & legatorum. *vid. Comment. ad Grot. L. 2. c. 18. & 19.* item jus repressaliarum. *ibid. L. 3. c. 2.* sed & ea, quae Grotius in *Jure gentium* justa esse ait, ad effectum quendam externum pleraque ex ipso jure naturae sequuntur: Sic enim juris naturalis est, quod quis hostem suum intra fines necessarios interficere, & res hostiles capere, & vastare possit, etiam ultra debiti quantitatem, uti singulis locis demonstrabimus *in d. Comment. l. 3. c. 4. 5. & 6.* sic porro, quod armis illicitis uti non liceat, quod Principi injuriam agenti resistere nefas sit, quod nemo judex in propria causa esse possit &c. quos actus omnes Grotius refert ad *Jus Gentium*, id non demum ex *Jure Gentium* est, sed ex ipso *Jure naturae*, adeoque actus hujusmodi illiciti sunt ex justitia interna, & sic ei, qui illos actus punit, non tantum impunitatem praebent, seu effectum externum, sed & in conscientia tutum reddunt, quod itidem suis locis videbimus.

Sed & (9) *JCTis* Romanis penitus incognitum est totum *Jus Gentium* voluntarium: Equidem Ulpianus distinguit *Jus naturale* a *Jure gentium*; sed ex ipsa definitione apparet, *Jus naturale* ibi pro *naturae* motu materiali sumi, eoque sensu inter gentes nullum usum habere, utpote quae non nisi ex ratione & per rationem obligantur: Unde *Jus gentium*, quod Ulpianus juri naturali opponit, non ex consensu gentium, sed ex ratione fluit, & praeterea aliud *Jus Gentium*, voluntarium, non exstat. Idque probatur ex ipsa definitione *Juris gentium*, quam refert Gajus in *L. 9. ff. de just. & jur.* quod enim naturalis ratio inter omnes homines constituit, id apud omnes peraeque custoditur vocaturque *JUS GENTIUM*, quasi quo jure omnes gentes utuntur. Unde idem in *L. 1. ff. d. A. R. D.* ait, *quarundam rerum dominium nascitur JURE GENTIUM, quod ratione naturali inter omnes homines peraeque servatur*: Add. §. 2. & §. p. *Inst. de J. Nat. G. & C.* Apparet ex his *Jus gentium* *JCTis* ex sola ratione naturali oriri (adeoque verum esse *Jus naturae*) non vero ex consensu gentium sive tacito sive expresso. Unde *JCTi* Romani *Jus gentium*, ideo quia naturale est, toti humano generi tribuunt: Ulpianus ait, *Jus gentium est, quo gentes humanae utuntur, & quod hominibus inter se commune est. L. 1. §. 4. ff. de Just. & jur. & Gajus in L. 9. ff. Eod. quod vero ratio naturalis inter homines constituit, id apud omnes peraeque custoditur, vocaturque Jus gentium.* Idem in ante allegata lege *1. ff. d. Acq. rer. Dom.* *Jus gentium* definit, quod ratione naturali inter omnes homines peraeque observatur. Certissimo indicio, hanc

definitionem non quadrare ad Jus Gentium voluntarium, cui non omnes homines, quin nec moratiores gentes obligantur, nisi quatenus ex actibus mutuis & recontratis commune aliquod placitum elicitur: Quin ipse *Tribonianus*, qui inepta sua definitione causam errori dedit, fatetur, Jus Gentium *omni humano generi commune esse*, §. 5. *Inst. d. J. N. G. & C.* quod verum est, si de *Jure Naturae* intelligatur, i. e. de *Jure Gentium primævo*, at fallit, si de *Jure Gentium secundario* accipiatur, quia hoc inter paucissimas gentes observatur: Sane Jus illud Gentium, quod *JCti Romani* statuunt, & quod apud omnes gentes peræque custoditur, *divina quadam providentia constitutum & semper firmum atque immutabile permanet*. §. p. *Inst. de J. N. G. & C.* At Jus Gentium voluntarium, quod a *Doctoribus* effingitur, uti communi consensu constitutum est, ita communi consensu etiam tolli & mutari potest. Certissimo indicio, *JCtis Romanis* tale Jus Gentium voluntarium cognitum non fuisse.

Neque OBSTAT (10) definitio illa *Triboniani* in §. 5. *Inst. de J. N. G. & C.* in verbis, *Jus autem gentium omni humano generi commune est. Nam usu exigente & humanis necessitatibus gentes humanæ jura quaedam sibi constituerunt.* Ex hac jam definitione inferitur (a) gentes ipsas jura quaedam sibi consensu communi constituisse, & quidem (b) ob mutuas necessitates, & exigentiam usus &c. Equidem negari nequit, ex hac definitione communem opinionem de *Jure gentium voluntario* seu *secundario* ortam esse, sed eam ipsam definitionem esse vitiosam & a *Triboniano* inventam, jam probandum erit: Certum autem (1) est, neminem *JCtorum Romanorum* in *Digestorum* libris hoc modo Jus gentium definiisse, adeoque ex *Triboniani* cerebro orta est, qui ut in aliis, ita hic quoque merito suo vapulat: Dictum (2) jam est, *JCtis Romanis* nullum aliud Jus gentium cognitum fuisse, quam quod ex ratione naturali oritur, quod omnes homines peræque obligat, quod a *divina providentia* constitutum, & ideo firmum ac immutabile est: præterea autem nullum exstat vestigium *Juris alienius Gentium*, quod ex libera voluntate & communi gentium pacto originem ducat, & quod non inter omnes homines, sed saltem plerasque civitates obtineat. Unde contradictio in ipsa definitione continetur: ait enim, *Jus gentium omni humano generi commune esse*, & statim addit, *gentes humanas usu exigente jura quaedam sibi constituisse*, quod non de toto huma-

humano genere, sed quibusdam saltem gentibus, inter quas mutua quaedam sunt necessitates, intelligi potest.

Dixi (3) sanae rationi contrariari tale jus, quod supponit commune concilium gentium humanarum & universale statutum de communi aliquo jure: Sed & (4) omnia jura, quae Tribonianus ad Jus Gentium refert, non ex statuto aliquo & pacto gentium, sed ex primis Juris Naturae principiis sequi, jam demonstrabo:

Primo enim ex hoc jure *bella* ait esse orta. At *bella* sunt ex Jure Naturae, uti plenius apparebit ex dicendis *ad Grot. L. 1. c. 2.*

Secundo ait, ex Jure Gentium *captivitates & servitutes* descendere, quae alias videntur Juri Naturali esse contrariae: At jus capiendi ac servos faciendi, ex vero Jure Naturali esse, ipse Grotius fateatur: *L. 3. c. 7. §. 1. L. 2. c. 5. §. 27.* ubi id rationibus quoque probabimus:

Atqui Ulpianus expressis verbis servitutes tribuit *Juri Gentium*, non vero *Juri Naturae*, utpote cum *Jure Naturali omnes homines liberi nascerentur*: anne hic *Jus Gentium a Jure Naturali* distinguit?

RESP. *Jus Naturale* ibi specialissimo sensu sumitur pro instinctu naturae remoto ab omni ratione, huic motui naturali, adeoque huic legi naturae, contrariatur servitus, quia contra primum naturae motum, quo omnes homines liberi nascuntur, subjicitur alienae potestati: At haec ipsa subjectio sequitur ex vero Jure Naturae, quod non ex instinctu, sed per rationem cognoscimus, & quod nos docet, omnia nobis licere, sine quo jus nostrum reparari non potest adeoque & res hostiles ac personas hostium capere: Atque hinc Juri inter modos acquirendi Juris Gentium, quod *ratione naturali* inter omnes homines peraeque servatur, referunt *Jus capiendi res & personas hostium, easque in servitutem deducendi*: *L. 1. pr. junct. L. 7. pr. ff. d. A. R. D. & potestas dominica* Juris Gentium dicitur, quia apud omnes peraeque gentes vitae necisque potestas in servos competit, *L. 1. §. 1. ff. d. His, qui sui vel al. L. 4. §. 1. ff. d. stat. hom.* idque ex ratione naturali quoque sequi apparebit ex commentario Grotiano.

Tertio ait, ex hoc Jure Gentium *omnes pene contractus* introductos esse: Certum autem est, causam obligationis, quae in contractibus est, ex vero Jure Naturae descendere, ex facultate scilicet, quam homines a Creatore habent de Jure suo disponendi: si proinde sua dispositione jus in alium transferunt, sive emendo, si-

ve vendendo, sive locando, sive conducendo, sive societatem contrahendo, sive deponendo &c. ex ipsa ratione naturali jus, quod ex dispositione alienum factum est, tribui debet ei, in quem translatum est: Unde in *L. 1. ff. d. pactis* dicitur, *nihil tam congruum esse acquiritati naturali, quam ea, quae inter homines placuerunt, servare.* Notanter autem ait Jctus, *omnes pene contractus esse Juris Gentium*, nam quidam contractus causam obligandi Jure Naturæ nullam habent, sed eam demum ex dispositione legis civilis acquirunt.

Ex quibus omnibus (11) denuo concludo, non dari *Jus Gentium voluntarium*, seu *secundarium*, cui Triboniani errorem causam dedisse diximus: Atque hinc existentia hujus juris ab aliis quoque in dubium vocata fuit. Vid. *Pufend. L. 2. c. 3. §. 22. Maestert. L. 1. de just. leg. rom. dub. 9. Corasus in Miscell. Jur. Civ. L. 6. in fin. Doctores apud Selden. de J. Nat. L. 1. c. 5. & late Ofsand. ad Grot. l. 1. c. 1. th. 14. Obs. 3.*

QV. VIII. *An Jus recte distinguatur in præceptivum & permissivum?*

Equidem in priori editione affirmativam propugnavi, & omne jus, etiam naturæ, in genere esse vel permissivum vel præceptivum dixi: At re rite perpenſa distinctionem hanc JURE NATURÆ veram non esse, & Jus permissivum non dari puto.

Nam (1) omne Jus infert obligationem seu necessitatem, agendi vel non agendi, cum qua pugnat permissio, seu libertas agendi vel non agendi, Sane (2) Justitia definitur *constans atque perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi*: Suum autem cuique tribuere semper est necessitatis, nunquam arbitrii, adeoque Jus Naturæ nunquam permittit, sed semper præcipit. Hinc (3) jus a jussu dicitur, & lex a ligando, quæ cum jure permissivo pugnant. Et si (4) libertas illa, vi cujus liberum est hominibus agere vel non agere, *jus permissivum* vocari possit, etiam brutis, quibus eadem libertas natura concessa est, competeret jus permissivum.

Causa erroris ex definitione libertatis orta videtur, nam in hac definitione duo membra sunt, (1) facultas naturalis agendi quicquid lubet; (2) donec quis vi vel jure prohibeatur: priorem statum Doctores dixerunt jus permissivum, quia homines jus habent hæc agendi vel non agendi: posteriorem jus præceptivum, quia tenentur agere vel non agere:

At

At hæc ipsa definitio libertatis nullitatem illius distinctionis probat; Nam status libertatis ibi discrete a jure distinguitur; homo enim in libertate naturali constitutus citra legem ex solo naturæ motu agit; & tunc demum jus incipit, cum libertas illa prohibetur, adeoque quando necessitas seu præceptum accedit.

Atqui *Jus* passim sumitur pro *facultate*, seu pro potentia, quæ meram permissionem infert, & res libertatis est: Sane is, qui jus agendi, utendi, fruendi habet, non agit necessario, sed jure permittente. Unde videtur dari jus aliquod permissivum.

RESP. (1) Jus sæpius improprie a JCtis sumitur, uti enim aliquando pro loco judicii, aliquando pro cognitione &c. sumitur, ita & pro libertate ac potentia agendi sumitur. At cum de Jure Naturæ querimus, intelligimus tale jus, quo homo homini, quod suum est, tribuere tenetur: Hoc Jus Naturæ semper præceptivum est, nunquam permissivum.

Major difficultas est in eo, quod inter virtutes legis ponatur *permittere* l. 7. ff. de Legibus. l. 237. d. V. S. Verum inde non sequitur, *Jus* aliquod *permissivum* eo sensu, quo Dd. id statuunt, qui omnia, quæ libertatis naturalis sunt, eo referunt, sed singularissime *lex permittere* dicitur, quando id, quod jure prohibitum erat, nunc permittit. Res ita se habet: Jure naturæ multa sunt prohibita, quæ ob utilitatem publicam lege Civili permittuntur: ita enim lex marito permittit adulterum & adulteram occidere. Eadem lex permittit militibus excludere liberos a legitima &c. hæc permissio legis virtus est, neque ad quoslibet actus libertatis naturalis pertinet, sed ad eos, quibus prohibitio juris antea obstabat.

Sed & ex hoc ipso constat, *Juris naturalis*, virtutem non esse *permittere*, quia id nunquam permittit, quod ante prohibitum erat, adeoque certissimum est, *permissionem* legis esse merum effectum Juris Civilis.

Atque hinc recte ait Grotius L. 1. c. 1. §. 9. n. 1. *permissionem* non esse actionem legis, sed actionis negationem, nisi quatenus alium ab eo, cui permittitur, obligat, ne impedimentum ponat: Quanquam tunc non sit jus permissivum, sed præceptivum, quia alter prohibetur alterius libertatem, seu facultatem agendi, turbare.

DE ORIG. JURIS.

Qv. I. *An fuerit lex regia, Et an per eam summa potestas Augusto delata sit?*

Laut. p.7. verb. Lex Regia. **R**ESP. Tria hic examinanda veniunt: (1) An unquam Lex aliqua lata sit, per quam populus Romanus Imperium in Augustum contulerit. (2) An imperium illud jure proprio an vero saltem quoad præcipuam administrationis partem in Augustum ejusque successores collatum fuerit. (3) An statim ab initio decretum illud populi & Senatus dictum sit LEX REGIA.

PRIMO igitur certum est, summum imperium Decreto populi & Senatus Augusto delatum esse. Idque *Dion. L. 52. fol. m. 532.* nos docet. *Hoc anno (scil. U. C. 725.) vere iterum penes unum hominem summa totius reipublicae esse cepit:* Nam victo Antonio, ipse Imperator declaratus fuit, quo nomine Summa imperii demonstrabatur, quod, patri quoque ejus Julio Et filiis erat decretum. *Dion. L. 53. f. 565. junct. L. 43. fol. 267.* Unde cum simularet se regno cessurum, maximopere populus & Senatus eum precati sunt, ut solus Imperii summam gereret, & tandem argumentis eo compulerant, ut principatum solus obtineret. *Dion. L. 53. f. 574. Et f. 580.* Sed & licet administratio provinciarum & quidem ad decennium saltem divisa esset, nihilominus ait *Dion. d. f. 580. re ipsa Cæsarem unum in omnibus rebus plenum Imperium habuisse, quod Et pecuniam Et milites in sua haberet potestate:* Atque hinc pergit, continuatis decenniis per totam vitam imperium obtinuisse. *d. f. 589. Et omne populi Senatusque imperium ad Augustum rediisse. f. 581.*

Atque hactenus nihil singulare obtinuit Augustus, nam & Julius Cæsar victo Pompejo eodem modo ac eadem Autoritate idem imperium tenuit. *Nam ei quoque Imperatoris nomen non antiqua tantum pro consuetudine, quia id alii Et ipse quoque saepius ex bello reportaverant: neque ex ea ratione, quod ei merum Imperium absolutamque potestatem deferrent, Cæsari tribuerant, sed eo modo, quo nunciis, qui summum imperium obtinent, tunc primo Cæsari primum imposuerunt, tanquam ipsi proprium. Dion. L. 43. f. 266.* Ino & filios quoque ejus nepotesque ita nominari jusserant. *ibid.*

Id vero deum Augusto præ Cæsare concessum est, ut imperatores legibus soluti sint, quod nulli unquam Romano aperte Et in omnibus

bus

